

Interview Marcel 't Sas

Strategisch beleidsadviseur cultuur bij de gemeente Maastricht

DSP vroeg hem naar zijn ervaringen in de afgelopen tijd en het effect van Corona op zijn werk en de kunst en cultuur:

“De gevolgen zijn enorm. De culturele instellingen zijn dicht vanaf half maart. Vanaf half maart! Je vergeet bijna hoe gek dat is. Het is een nieuw soort crisis. Het heeft op iedereen in de sector invloed zowel financieel, inhoudelijk als emotioneel.

Een flink aantal instellingen heeft de afgelopen jaren zich, soms gedwongen, ontwikkeld tot zelfstandige ondernemingen. De instellingen die het gelukt was om ondanks lagere subsidie toch nog een sluitende financiering te bewerkstelligen, krijgen nu opeens een verlies van inkomsten van 80 tot 85% op hun bord. Maastricht is echt een makers-stad. De tournees vallen uit, nieuwe producties komen niet op gang. De makers moeten zich noodgedwongen opnieuw uitvinden. Waarschijnlijk wordt in de toekomst om andere producties gevraagd, eventueel tegen lagere inkomsten. Daarnaast komt het in Maastricht voor een aantal instellingen op een heel ongelukkig moment. Het poppodium en filmtheater zijn niet al te lang geleden verhuisd en heropend met zicht op groter bereik, grotere omzet en nu dus grotere financiële problemen. Het lange termijn denken staat abrupt stil en iedereen zat van het een op het andere moment thuis.

De cultuursector werkt thuis

Het werken thuis is voor iedereen wennen, ook voor een beleidsadviseur. Ook het contact met de instellingen is nu onwennig. Contact met mensen in de cultuursector speelt zich juist af op informele bijeenkomsten; het samen beleven van expositie, het napraten bij een voorstelling. Dat zijn de netwerkmomenten en nu spreek je elkaar alleen online via Zoom. Het informele contact is ook in de gemeentelijke organisatie van belang. Cultuur zit in meerdere domeinen verweven, veel afdelingen hebben indirect te maken met cultuur. Dat soort contacten die minder voor de hand liggen, zijn moeilijker te onderhouden op afstand. Je verliest elkaar een beetje uit het oog, terwijl er acuut van alles moest en moet gebeuren.

De steunmaatregelen

De eerste maatregelen hebben in generieke zin geholpen. Maar specifiek voor cultuur zijn die niet voldoende. De regelingen voor zzp'ers, de TOZO en de NOW, zijn voor het culturele veld te beperkt om een aantal redenen. Veel mensen in het culturele veld zijn onvrijwillig in allerlei zzp-constructies

terecht gekomen. Ze zijn parttime freelancer en parttime in loondienst, hierdoor komen ze niet aan het minimum zzp-uren om in aanmerking te komen voor de vergoeding. Bij de TOZO is een eigen bedrijfsadres anders dan het woonadres een voorwaarde en veel culturele zelfstandigen kunnen daar niet aan voldoen. De cultuursubsidies die soms nog niet zijn ontvangen, worden wel al afgetrokken van het huidige omzetverlies. Wat zorgt voor een lagere NOW-uitkering en problemen voor de acute liquiditeit.

Hou nu verder?

Gelukkig is het voorzichtig mogelijk voor musea en presentatie instellingen om weer voor kleine aantallen open te gaan. Makers kunnen op aangepaste modus weer iets laten zien. In de podiumwereld ligt dit heel anders. In Nederland is het systeem zo dat de podia moeten verdienen aan de toegangskaartjes en de horeca van populaire voorstellingen om het meer artistieke aanbod te kunnen financieren. Dat alles valt nu weg. Daarbij komt de enorme problematiek van de dubbele belangen tussen de podia en de makers over verplaatsing en uitstel.

Een enkele keer een voorstelling verplaatsen vanwege ziekte of ander ongemak is te overzien. Op deze schaal en in collectieve vorm is het verplaatsen en omboeken ongekend. Het past niet meer in de agenda's van een nieuw seizoen, dat al gepland was. Voor zowel podia als makers is dit een totaal nieuwe ervaring en het is onduidelijk wie voor welke kosten opdraait in de samenwerking.

De gemeente

Het is een kwestie van continue de vinger aan de pols houden en de afweging proberen te maken waar de nood het hoogst is. Dan op zoek gaan naar de redmiddelen. Dat is een opgave. De gemeentelijke begroting moet sluiten en er komen nu minder inkomsten binnen. Er is weinig bewegingsruimte, daarbovenop stond er al een bezuinigingsopgave op ons te wachten, vanwege grote tekorten in het sociaal domein. Kortom, de gemeentelijke middelen zijn heel beperkt. Het college van B en W denkt mee en er is sprake van uitstel van belasting en huur. Met alleen uitstel komen we er niet. Het draagt niet bij aan het herstel. Vaste kosten uit de lockdown worden hoogstwaarschijnlijk nog lang niet terugverdiend. Er zijn wel gesprekken om vrijstelling te regelen. Dit blijkt een lastig punt.

De gemeenten zijn afwachtend en kijken naar het Rijk en haar beleid. Dat gebeurt heel sectoraal en maakt het allemaal onzeker.

De Rijkssteun

De komst van het noodfonds van de minister heeft wel het gesprek aangezwengeld over wat nu de cruciale instellingen zijn in de culturele infrastructuur. Dat is in ieder geval een zinvol gesprek. Keuzes worden onvermijdelijk. Je merkt dat de minister koerst op het instandhouden van instellingen die een programmeringssubsidie hebben aangevraagd. De redenering is dat er in ieder geval een plek moet zijn waar kunst en cultuur kan worden vertoond. Voor podia die deze subsidie niet hebben aangevraagd bij het Rijk, is dit een probleem. Die vallen buiten de regeling en zijn dus op de vaak armlastige gemeentes aangewezen. Ook de tourneeplanning voor producties wordt op deze manier beperkt. Je hebt gewoon zeker 50 theaters nodig voor een tournee. De gedachte is dat de rijksbijdrage aan de grote instellingen een trickle down effect heeft richting de kleinere instellingen en makers. Maar de grote instellingen hebben alle subsidie nodig om de vaste

lasten enigszins te kunnen bekostigen. Dat gaat makers en kleinere podia niet door deze tijd helpen en draagt niet bij aan nieuwe vormen van cultureel aanbod op afstand. De regelingen die door de fondsen zijn opgesteld voor nieuwe producties zijn sympathiek, maar veel te beperkt om verschil te maken.

De discussie waar de steun terecht moet komen moet regionaal en zelfs op stedelijk niveau worden gevoerd. Niemand wil moeten kiezen tussen de bibliotheek of muziekschool of tussen het theater en het orkest. Toch zal lokaal de afweging gemaakt moeten worden wat nodig is, daarbij moeten instellingen die onafhankelijk zijn van gemeentelijke subsidie niet buiten de boot vallen. Helaas zijn de gemeenten beperkt in middelen en het Rijk is terughoudend. Dat betekent dat je momenteel overgeleverd bent aan de provincie. Met een beetje pech zit je in de verkeerde provincie, een die geen helpende hand uitsteekt. Er missen daarnaast aandacht en extra middelen om nieuwe artistieke vormen te ontwikkelen. Weg met de achteruitkijkspiegel, kijk naar voren, kijk naar de toekomst.

Wat moeten we overeind houden? Hoe gaan we dat doen?
Wat doet de sector daar zelf aan en hoe kunnen we daar als overheden op aansluiten?

De toekomst

De vraag is hoe lang de 1,5 meter samenleving nog blijft bestaan, en of die zo streng blijft als nu het geval is. Bij 100 bezoekers en maximaal 2 à 3 makers op het podium is 90% van het aanbod absoluut niet rendabel. Op deze manier blijft het verdienmodel een probleem. Er moet structureel worden nagedacht over een oplossing, daar zou in moeten worden gefinancierd en gesubsidieerd. Een heikel punt, want niks is zeker. Toch moet er minder worden gestuurd met de blik richting het verleden. Er is een vergezicht nodig ondanks alle onzekerheden.

Vorzichtige contouren van nieuwe vergezichten zie je langzaam ontstaan. Verbindingen tussen disciplines en instellingen nemen toe.

In Maastricht bijvoorbeeld met een Midzomernachtdroom uitvoering in samenwerking met een operagezelschap, toneelgroep en orkest. Opgenomen in de grote zaal van het

podium, vanwege de benodigde afstand en de ervaring met livestreaming.

De bewegingen naar het digitale kwam al snel opgang. Opeens ben je bij de dansers thuis die opnames maken vanuit hun woonkamer of slaapkamer. Je komt van achter je laptop met headset dichterbij de dansers dan wanneer je op de eerste of tweede rij zit. Het persoonlijke aspect van de digitale beweging is een aangename verrassing.

De hybride vorm van kunstbeleving wordt misschien wel hetgeen wat we overhouden aan deze tijd. Een fysiek optreden voor klein publiek en groot online bereik. De digitale interactie is een laagdrempelige manier van contact en je bereikt niet alleen meer mensen, maar ook een publiek dat door allerlei beperkingen minder makkelijk in een theater of podium komt. Het risico bestaat dat de fysieke beleving nog meer een elitair goed wordt.

Theo Maassen heeft onlangs in de Maaspoort voor 30 mensen opgetreden, waarbij het publiek via een loting werd geselecteerd.

De sector kan voorzichtig vooruitkijken, hopelijk kijken de overheden mee. Voor nu blijft het gemis van een tweede thuishonk, een plek waar je ongelimiteerd samen kan komen en van cultuur kunt genieten.”

DSP-groep
Van Diemenstraat 410
1013 CR Amsterdam

+31 (0)20 - 625 75 37
www.dsp-groep.nl

The DSP logo consists of the letters 'DSP' in a bold, white, sans-serif font, set against a solid teal square background. The 'D' is slightly larger and more prominent than the 'S' and 'P'.